

BUREAUONDERZOEK EN
INVENTARISEREND VELDONDERZOEK,
VERKENNENDE FASE

STEENSTRAAT (ONG.)

TE DONGEN

GEMEENTE DONGEN

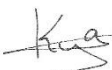

Archeologie

Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, verkennende fase

Steenstraat (ong.) te Dongen

Opdrachtgever	Rho adviseurs voor leefruimte Torenallee 20 5617 BC Eindhoven
Rapportnummer	9522.004
Versienummer¹	1
Datum	21 augustus 2019
Vestiging	Rotterdam
Opsteller	Kya Verhagen MA
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	drs. Aard-Jan Wullink
Paraaf	

© Econsultancy bv, Rotterdam

Foto's en tekeningen: Econsultancy bv, tenzij anders vermeld.

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Econsultancy aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN: 2210-8777 (Analoog rapport)

ISSN: 2210-8785 (Digitaal rapport E-depot)

¹ Versie 1 betreft een rapport waarvan geen beoordeling van de bevoegde overheid is ontvangen, bij versie 2 is het rapport wel beoordeeld door de bevoegde overheid.

Administratieve gegevens plangebied		
Projectcode	9522.004	
Toponiem	Steenstraat (ong.)	
Opdrachtgever	Rho adviseurs voor leefruimte	
Gemeente	Dongen	
Plaats	Dongen	
Provincie	Noord-Brabant	
Kadastrale gegevens	G5023, G4987	
Omvang plangebied	Circa 10.5000 m ²	
Kaartblad	44G (1:25.000)	
Coördinaten centrum plangebied	X: 122645 / Y: 403121	
Bevoegde overheid	Gemeente Dongen Hoge Ham 62 5104 JJ Dongen	T: 140162 E: info@dongen.nl
Deskundige namens de bevoegde overheid	Stichting Monumentenhuis Brabant Anne Marie Visser Markt 9 4931 BR Geertruidenberg	T: 0162-511833 E: info@monumentenhuisbrabant.nl
Onderzoeksmelding ARCHIS3	4730670100	
Archeoregio NOaA	4: Brabants zandgebied	
Beheer en plaats documentatie	Noord-Brabant	
Uitvoerders	Econsultancy, K. Verhagen, MA	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is onder meer gecertificeerd voor protocollen 4003 en 4004 van de BRL SIKB 4000. Verder is Econsultancy lid van de Nederlandse Vereniging van Archeologische Opgravingsbedrijven (NVAO). De leden van de NVAO bieden kwalitatief hoogstaand archeologisch onderzoek. Het lidmaatschap is een waarborg voor kwaliteit en betrouwbaarheid. Tevens is Econsultancy aangesloten bij de Vereniging van Ondernemers in Archeologie (VOiA). De VOiA behartigt de belangen van meer dan 100 bedrijven in alle takken van de archeologie.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd, conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving. Een booronderzoek wordt in het algemeen uitgevoerd door het steekproefsgewijs onderzoeken van de bodem, waardoor het, op basis van de resultaten van een booronderzoek, onmogelijk is garanties af te geven ten aanzien van de aan- of afwezigheid van archeologische waarden. In dit kader dient ook opgemerkt te worden dat geraadpleegde bronnen niet altijd zonder fouten en volledig zijn. Daar Econsultancy voor het verkrijgen van historische informatie afhankelijk is van deze bronnen, kan Econsultancy niet instaan voor de juistheid en volledigheid van deze informatie.

SAMENVATTING

Econsultancy heeft in opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor een plangebied gelegen aan de Steenstraat (ong.) te Dongen in de gemeente Dongen (zie figuur 1). De initiatiefnemer is voornemens de locatie te ontwikkelen. Om deze ontwikkeling mogelijk te maken, moet eerst een wijziging van het bestemmingsplan worden doorgevoerd. Hierbij moet ook inzichtelijk te worden gemaakt welke archeologische waarden binnen het plangebied kunnen worden verwacht. Het onderzoek is uitgevoerd in de vorm van een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek, verkennende fase, door middel van boringen.

Op basis van het bureauonderzoek worden in het plangebied dekzanden, met daarin een podzolbodem, op terrasafzettingen verwacht. Vanaf de Brons- of IJzertijd is het plangebied door veen overdekt geweest. Het gebied is in de Late Middeleeuwen ontgonnen en heeft sindsdien een agrarisch gebruik gehad. Voor zover bekend is het plangebied nooit bebouwd geweest. In de jaren 1980 is het gebied herkaveld, waarbij mogelijk ook is gediëpploegd. Op grond van de landschappelijke situering heeft het plangebied een middelhoge verwachting voor resten uit de periode Laat-Paleolithicum – Bronstijd en een lage verwachting voor resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Resten uit de periode IJzertijd – Vroege Middeleeuwen worden niet verwacht.

Het veldonderzoek heeft uitgewezen dat er in het plangebied geen restanten van podzolbodems aanwezig zijn. Waarschijnlijk zijn er oorspronkelijk beekbedgronden gevormd. Dit betekent dat het gebied te maken heeft gehad met periodieke hoge grondwaterstanden en daardoor minder geschikt is geweest voor bewoning. Op grond hiervan wordt de archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum – Bronstijd van middelhoog naar laag bijgesteld. Geconcludeerd wordt dat toekomstige bodemversturende werkzaamheden waarschijnlijk geen archeologische waarden bedreigen.

Econsultancy adviseert om bij de op handen zijnde bestemmingsplanwijziging geen dubbelbestemming 'waarde – archeologie' op het plangebied te leggen. Dit betekent dat eventuele vergunningplichtige werkzaamheden in de toekomst zonder verder archeologisch onderzoek kunnen worden uitgevoerd.

Bovenstaand advies is van Econsultancy. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat de bodemversturende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Dongen), die op basis van deze rapportage een selectiebesluit neemt.

Er is geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethode. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Econsultancy wil de opdrachtgever er daarom ook op wijzen dat, mochten tijdens de geplande werkzaamheden toch archeologische waarden worden aangetroffen, er conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit juli 2016 een meldingsplicht geldt bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de gemeente Dongen of de provincie Noord-Brabant).

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	BUREAUONDERZOEK	2
2.1	Doelstelling en onderzoeksvragen	2
2.2	Methoden	2
2.3	Afbakening en huidige situatie van het plangebied	3
2.4	Toekomstige situatie	3
2.5	Aardwetenschappelijke gegevens	3
2.6	Beschrijving van het historische gebruik	4
2.7	Archeologische waarden	6
2.8	Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel	6
2.9	Conclusie bureauonderzoek	7
3	INVENTARISEREND VELDONDERZOEK	8
3.1	Doelstelling en onderzoeksvragen	8
3.2	Methoden	8
3.3	Resultaten	8
3.4	Conclusie veldonderzoek	9
4	CONCLUSIE EN ADVIES	10
	LITERATUUR	11
	BRONNEN	12

LIJST VAN TABELLEN

- Tabel I. Aardwetenschappelijke gegevens plangebied
Tabel II. Gespecificeerde archeologische verwachting

LIJST VAN AFBEELDINGEN

- Figuur 1. Ligging van het plangebied binnen Nederland
Figuur 2. Het plangebied op de kadastrale kaart
Figuur 3. Het plangebied op een luchtfoto
Figuur 4. Archeologische verwachting voor het plangebied
Figuur 5. Het plangebied op de geomorfologische kaart
Figuur 6. Maaiveldhoogte in het plangebied
Figuur 7. Het plangebied op de bodemkaart
Figuur 8. Het plangebied op historisch kaartmateriaal
Figuur 9. Archeologische waarden en onderzoeken
Figuur 10. Boorpuntenkaart

BIJLAGEN

- Bijlage 1 Overzicht geologische en archeologische tijdvakken
Bijlage 2 Onderzoeksmeldingen
Bijlage 3 Vondstmeldingen
Bijlage 4 Boorprofielen

1 INLEIDING

Econsultancy heeft in opdracht van Rho adviseurs voor leefruimte een archeologisch onderzoek uitgevoerd voor een plangebied gelegen aan de Steenstraat (ong.) te Dongen in de gemeente Dongen (zie figuur 1). De initiatiefnemer is voornemens de locatie te ontwikkelen.

Om deze ontwikkeling mogelijk te maken, moet eerst een wijziging van het bestemmingsplan worden doorgevoerd. Hierbij moet ook inzichtelijk te worden gemaakt welke archeologische waarden binnen het plangebied kunnen worden verwacht. De noodzaak tot archeologisch onderzoek vloeit voort uit het Verdrag van Malta (1992) en de Wet ruimtelijke ordening (Wro, 2006).

Het archeologisch onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek (hoofdstuk 2) en een inventariserend veldonderzoek (IVO-overig, verkennende fase) door middel van boringen (hoofdstuk 3). Op basis van de resultaten van het onderzoek wordt een advies gegeven of vervolgstappen noodzakelijk zijn (hoofdstuk 4).

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in augustus 2019 door drs. A.J. Wullink (senior prospector) K. Verhagen, MA. Het rapport is gecontroleerd door drs. A.J. Wullink.

2 BUREAUONDERZOEK

2.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het bureauonderzoek is om een antwoord te vinden op de vraag wat de gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied is. Om deze vraag te beantwoorden wordt een inventarisatie gemaakt van bekende aardwetenschappelijke, archeologische en (cultuur)historische gegevens. Aan de hand van deze inventarisatie wordt het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel opgesteld.

2.2 Methoden

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen en normen zoals aangegeven in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1, 24-05-2018), die is vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie en is ondergebracht bij het SIKB te Gouda.

Voor de uitvoering van het bureauonderzoek gelden de specificaties LS01, LS02, LS03, LS04 en LS05. De resultaten van dit onderzoek worden in dit rapport weergegeven conform specificatie LS06.²

Binnen dit onderzoek zijn de volgende werkzaamheden verricht:

- afbakening van het plangebied en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik (LS01);
- beschrijving van de huidige en toekomstige situatie (LS02);
- beschrijving van de historische situatie en mogelijke verstoringen (LS03);
- beschrijving van bekende archeologische en historische waarden en aardwetenschappelijke gegevens (LS04);
- opstellen van een gespecificeerde verwachting (LS05).

Bij het uitvoeren van deze werkzaamheden zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- het Archeologische Informatie Systeem (ARCHIS);
- de Archeologische Monumenten Kaart (AMK);
- geologische kaarten, geomorfologische kaarten en bodemkaarten;
- relevante (wetenschappelijke) literatuur en historisch kaartmateriaal;
- bouwhistorische gegevens;
- de recente topografische kaart (schaal 1:25.000);
- recente luchtfoto's;
- het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN);
- de archeologische verwachtingskaarten van de gemeente Dongen;
- plaatselijke (amateur-)archeoloog c.q. heemkundevereniging.

² Beschikbaar via www.sikb.nl.

2.3 Afbakening en huidige situatie van het plangebied

Afbakening

Het plangebied ligt aan de zuidrand van de bebouwde kom van Dongen, aan kruising van de Steenstraat met de Zandbergweg. Het plangebied ligt in de kadastrale gemeente Dongen, sectie G en beslaat percelen 5023 en 4987. De oppervlakte van het plangebied is circa 10.500 m². De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1 en figuur 2.

Huidige situatie

Het plangebied is momenteel in gebruik als akkerland. Voor zover bekend zijn er in het plangebied geen woning of opstallen aanwezig. Ten zuiden van het plangebied ligt een golfterrein. In figuur 3 is de huidige situatie weergegeven.

Vigerend beleid

Volgens de archeologische verwachtingskaart van Dongen heeft het plangebied een middelhoge archeologische verwachting (figuur 4). Volgens de bijbehorende planregels is archeologisch onderzoek noodzakelijk bij ingrepen groter dan 100 m² en dieper dan 50 cm –mv.

Huidig milieuonderzoek

Gelijktijdig met het archeologisch bureauonderzoek wordt er voor het plangebied een milieuhygiënisch bodemonderzoek uitgevoerd door Econsultancy (rapportnummer: 9522.003 (in prep.)). Uit het onderzoek is gebleken dat de bovengrond licht verontreinigd is met PAK en het grondwater matig verontreinigd met koper.

2.4 Toekomstige situatie

De initiatiefnemer is voornemens de locatie te ontwikkelen. Welke ontwikkelingen zullen plaatsvinden is bij het schrijven van dit rapport nog niet bekend. Wel is het waarschijnlijk dat het bedrijf Hoppenbouwers verplaatst zal worden naar de locatie.

2.5 Aardwetenschappelijke gegevens

De volgende aardwetenschappelijke gegevens zijn bekend van het plangebied:

Tabel 1. Aardwetenschappelijke gegevens plangebied

Type gegevens	Gegevensomschrijving
Geologie	Formatie van Boxtel op Formatie van Sterksel
Geomorfologie	Terrasafzettingsvlakte
Bodemkunde	Veldpodzolgronden
Grondwatertrap	V*

Het plangebied ligt in het Brabants zandgebied. Volgens de geomorfologische kaart (figuur 5) ligt het plangebied op een terrasvlakte, op de overgang naar een dalvormige laagte. Rondom het plangebied liggen meerdere dekzandruggen en terraswelvingen.

Deze landschappelijke eenheden zijn goed zichtbaar op het AHN3 (figuur 6). Het maaiveld ter plaatse van de locatie ligt op ca. 5 m NAP. Het terrein loopt in noordoostelijke richting af.

De terrasafzettingen en -welvingen zijn, onder invloed van zeespiegelbewegingen, gevormd in Midden-Pleistocene Rijn- en Maasafzettingen van de Formatie van Sterksel. Tijdens de koudste fase van de laatste ijstijd, het Laat-Pleniglaciaal (26.000 – 13.000 jaar geleden), zijn op de rivierafzettingen nat-eolische zanden van de Formatie van Bortel afgezet en tijdens de koude fasen van het Laat Glaciaal (13.000 – 10.000 jaar geleden) zijn dekzanden van het Laagpakket van Wierden (Formatie van Bortel) afgezet.

In de huidige warme periode, het Holoceen (vanaf 10.000 jaar geleden), wordt het sediment vastgelegd door vegetatie en treedt er bodemvorming op. In de hogere dekzandgronden worden voornamelijk podzolbodems gevormd, terwijl in de beekdalen beek- en gooreerdgronden ontstaan.

In de loop van het Holoceen vindt er op de pleistocene zandgronden op grote schaal veenvorming plaats, in eerste instantie in de beekdalen en later ook daarbuiten. Volgens de paleogeografische kaarten van Nederland³ is ook het dal waarlangs het plangebied ligt, opgevuld geweest met veen. Het plangebied zelf is waarschijnlijk in de loop van de IJzertijd overveend geraakt. Dit veen is tijdens de ontginning van het gebied in de Late Middeleeuwen weer verdwenen.

Volgens de bodemkaart van Nederland (figuur 7) worden in het plangebied veldpodzolbodems aangetroffen. Deze bodems komen van nature voor in mineralogisch arme zandgronden. In de omgeving van het plangebied komen verder nog laarpodzolbodems, beekerdgronden, vlakvaaggronden en hoge enkerdgronden, voor. Laarpodzolbodems zijn veldpodzolbodems met een matig dik (30 – 50 cm) antropogeen eerddek dat door plaggenbemesting is ontstaan. Beekerdgronden zijn bodems in zandgronden met periodieke hoge grondwaterstanden (in beekdalen bijvoorbeeld), waardoor geen podzolformatie is opgetreden en een matig dik eerddek heeft kunnen ontstaan door de gebrekkige afbraak van organisch materiaal. Vlakvaaggronden worden ook gekenmerkt door periodieke hoge grondwaterstanden, maar hebben een slecht ontwikkelde A-horizont. Deze bodems zijn kenmerkend voor jonge bosontginningen. Hoge enkerdgronden hebben een dik (> 50 cm) antropogeen eerddek. De oorspronkelijke bodem is vaak een podzolbodem of een beekerdgrond geweest.

De veldpodzolgronden in het plangebied hebben grondwatertrap (GWT) V*. Dit betekent dat de hoogste grondwaterstand boven 40 cm –mv ligt en de laagste grondwaterstand beneden 120 cm –mv. Er is dus sprake van een vrij sterke fluctuatie van het grondwater in het plangebied. Gebieden met een periodiek hoge grondwaterstand zijn minder geschikt voor bewoning. Verder is de grondwaterstand van invloed op de conservering van organische archeologische resten, zoals hout, leer en bot. Deze resten worden boven de laagste grondwaterstand niet of slecht geconserveerd verwacht.

2.6 Beschrijving van het historische gebruik

Bewoningsgeschiedenis en historisch kaartmateriaal

Dongen ligt op een dekzandrug aan de rivier de Donge. Gedurende het Paleolithicum en Mesolithicum zal het gebied rondom Dongen bewoond zijn geweest door jagers-verzamelaars. Er zijn verschillende vuursteenvondsten en vuursteenwerktuigen bekend in de omgeving van Dongen. Deze vondsten zijn met name op de hoogst gelegen gedeeltes van het landschap rondom de scherpe bocht van de Donge gedaan, maar het zijn er te weinig om een uitspraak te kunnen doen over de bewoning van het gebied in deze periode.⁴

³ Vos & De Vries, 2013

⁴ Archeologische beleidskaart gemeente Dongen, Oranjewoud, 2009.

In het Neolithicum maken jagers-verzamelaars plaats voor landbouwers, maar bewoningssporen uit deze periode zijn zeldzaam in de gemeente Dongen.

In de Bronstijd raken grote delen van het gebied overveend en daarmee ongeschikt voor bewoning. Bewoningssporen uit de periode Bronstijd – Late Middeleeuwen zijn dan ook zeldzaam in de gemeente. Alleen op de dekzandrug waarop het centrum van Dongen ligt, zijn bewoningssporen uit de Vroege IJzertijd bekend.

Vanaf het midden van de 13^e eeuw werd in de regio rondom Dongen veen ontgonnen; vanuit noordelijke en zuidelijke richting. Historische bronnen geven aan dat deze ontginning in 1293 in volle gang was en in ieder geval heeft voortgeduurd tot in de 16^e eeuw. In de Middeleeuwen begon ook grootschalige ontbossing in het landschap. Hierdoor opende het landschap en kon opnieuw stuifzand worden verplaatst door de wind. De minder vruchtbare zandgronden rondom de nederzettingen werden in de Late Middeleeuwen, maar mogelijk vanaf de Nieuwe Tijd, door de boeren bemest met plaggen en dierlijke mest verrijkt met voedingsstoffen.

Dongen ontstaat in de Late Middeleeuwen op een dekzandrug langs de rivier. De oudste vermelding van het dorp dateert uit 1288. In de loop van de Late Middeleeuwen groeit het dorp uit tot een grote nederzetting met een kasteel- en kerkterrein. Vanuit het dorp werd in de omliggende gebieden agrarische cultuur bedreven. Het huidige plangebied ligt in de zone die mogelijk vanuit het dorp is ontgonnen. De ligging op een terrasvlakte heeft het terrein daartoe aantrekkelijk gemaakt. Het is echter niet waarschijnlijk dat de nederzetting Dongen zich in deze periode heeft uitgebreid richting het plangebied.

Het oudste gedetailleerde kaartmateriaal van het plangebied en omgeving dateert uit de 19^e eeuw. Dit kaartmateriaal laat zien dat het plangebied in de 19^e en een groot deel van de 20^e eeuw een gemengd agrarisch gebruik kent. Relatief kleine blok- en strookvormige percelen akker- en weiland worden afgewisseld met bos en hei (zie figuren 9A/B). Het plangebied ligt in deze periode iets ten oosten van een pad/weg, de Tichelbeek. Aan het eind van de jaren 1980 worden de Steenstraat en het industrieterrein Tichelreit ten noorden hiervan aangelegd. Het gebied ten zuiden van de Steenstraat wordt herkaveld en de Tichelbeek verdwijnt (figuur 9C). Voor 2010 wordt ten zuiden van het plangebied een golfterrein aangelegd (figuur 9D). Uit het historisch kaartmateriaal blijkt dat het plangebied in de afgelopen twee eeuwen nooit bebouwd is geweest en altijd een agrarisch gebruik heeft gekend.

Rijks- en gemeentemonumenten binnen attentiegebied

Binnen het plangebied of in een straal van 50 m daar omheen liggen geen rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten of MIP-objecten.

Bouwhistorische gegevens

Omdat het plangebied in de afgelopen twee eeuwen niet bebouwd is geweest, is het bouwarchief van de gemeente Dongen niet geraadpleegd.

Tweede Wereldoorlog

Om vast te stellen of mogelijke archeologische waarden uit de Tweede Wereldoorlog in het plangebied aanwezig zijn, is een aantal publicaties geraadpleegd.⁷ Volgens de ruimingskaart van BeoBOM is ten zuiden van het plangebied een mijnenveld geruimd ter hoogte van het huidige golfterrein. In andere publicaties of op andere kaarten zijn geen verdachte objecten geregistreerd in of nabij het plangebied.

⁷ Amersfoort & Kamphuis, 1990/De Jong, 1969 – 1994/ikme.nl/VEO Bommenkaart/Ruimingskaart/Klep & Schoenmaker, 1995/Zwanenburg, 1990.

2.7 Archeologische waarden

AMK-terreinen binnen het onderzoeksgebied

Er zijn geen AMK terreinen aanwezig binnen het plangebied of in de omgeving hiervan.

In het verleden uitgevoerde archeologische onderzoeken binnen het onderzoeksgebied

Binnen het onderzoeksgebied zijn in de afgelopen jaren door verschillende archeologische bedrijven en instellingen diverse onderzoeken uitgevoerd. Een overzicht van deze onderzoeken is weergegeven in figuur 9 en bijlage 2.

Uit de rapporten komt naar voren dat er weinig vondsten zijn gedaan. Het betreft vooral booronderzoeken. Het beeld wat naar voren komt uit het reeds uitgevoerde onderzoek is dat de omgeving van het plangebied een lage verwachting heeft op de aanwezigheid van vondsten en sporen uit de periode voor de vervening, dus voor de Bronstijd. Voor de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd zijn er wel meerdere aardewerkvondsten bekend. Dit valt te wijten aan de aanwezigheid van het Heerlijke Huis net aan de overkant van de rivier de Donge.

Vondstmeldingen binnen het onderzoeksgebied

De vondstmeldingen voor het onderzoeksgebied in Archis betreffen met name vondsten uit de Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd. Daarnaast zijn er verschillende vondsten bekend uit de Bronstijd-IJzertijd en enkele uit het Mesolithicum en de Romeinse periode. Het betreffen aardewerkvondsten en vuursteenvondsten.

Aanvullende informatie

Voor aanvullende informatie is contact gezocht met de plaatselijke Archeologische Werkgemeenschap Nederland, afdeling West-Brabant (d.d. augustus 2019, contactpersoon mevrouw De Visser) en met de heemkundekring Heerlyckheit Dongen, maar dit heeft binnen het tijdsbestek van de uitvoering van dit onderzoek geen aanvullende informatie opgeleverd.

2.8 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

Het plangebied ligt op een terrasafzettingenvlakte, op de overgang naar een beekdal en met hoger gelegen dekzandruggen in de omgeving. Door de landschappelijke gradiënten is het gebied sinds het Laat-Paleolithicum aantrekkelijk geweest voor bewoning. Bewoning vond echter met name plaats op de hoger gelegen dekzandruggen en de flanken hiervan, zoals ook blijkt uit vondsten in de omgeving. Het plangebied heeft dan ook een middelhoge verwachting, in tegenstelling tot de dekzandruggen.

Het plangebied heeft een middelhoge verwachting voor resten van kampementen van jagers-verzamelaars uit het Laat-Paleolithicum en het Mesolithicum en voor landbouwers uit de periode Neolithicum - Bronstijd. In de periode IJzertijd - Late Middeleeuwen was de locatie overveend, wat betekent dat de verwachting op vondsten uit deze periode zeer laag is. Uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd worden alleen sporen van landgebruik verwacht.

Resten van jagers-verzamelaars worden verwacht in de vorm van een vondstlaag met strooiingen van vuursteen en houtskool. Archeologische resten worden alleen verwacht als het gebied voor de periode van veenvorming droog genoeg is geweest om podzolizatie te laten plaatsvinden en wanneer deze podzolbodem niet is afgetopt bij de ontginning van het gebied in de Middeleeuwen.

Resten van landbouwers worden verwacht in de vorm van cultuur- en akkerlagen met strooiing van houtskool, vuursteen, aardewerk en verbrand leem en grondsporen zoals paal- en afvalkuilen, greppels en waterputten. Deze resten worden in de top van het dekzand. Eventuele archeologische lagen

kunnen bij de ontginning van het gebied in de Late Middeleeuwen zijn verdwenen. Grondsporen, met name de diepere, worden tot in de C-horizont van de oorspronkelijke bodem verwacht en kunnen dus ook nog aanwezig zijn als het oorspronkelijke bodemprofiel is afgetopt.

Sporen van landgebruik uit de Late-Middeleeuwen tot Nieuwe Tijd worden verwacht vanaf het maaiveld, voornamelijk in de vorm van greppels en sloten.

Bodemverstoring

De archeologische verwachting wordt beïnvloed door de mate van intactheid van het bodemprofiel. Vanaf de Late Middeleeuwen lijkt de locatie in gebruik te zijn genomen als akkerland, deze functie heeft het momenteel nog. Door diepplougen kan er verstoring zijn ontstaan.

Tabel II. Gespecificeerde archeologische verwachting

Archeologische periode	Verwachting en complextype	Te verwachten resten	Relatieve diepte t.o.v. het maaiveld
Laat-Paleolithicum - Mesolithicum	Middelhoog; kampementen	Vondstlaag met strooiing van vuursteen en houtskool, haardkuilen	In de top van het dekzand, onder de bouwvoor, bij restant podzolbodem.
Neolithicum- Bronstijd	Middelhoog tot hoog; huisplaat-sen, sporen van landgebruik	Akkerlagen, cultuurlagen; sloten/greppels, afvalkuilen, paalkuilen, waterputten; vuur- en natuursteen, aardewerk, houtskool, verbrand leem	Onder de bouwvoor, in de top van het dekzand.
IJzertijd – Middeleeuwen	Laag tot geen	-	-
Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd	Sporen van landgebruik	Sloten/greppels	Vanaf het maaiveld, onder de bouwvoor

2.9 Conclusie bureauonderzoek

Doel van het bureauonderzoek is een antwoord te vinden op de vraag wat de gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied is. Uit het bureauonderzoek is dat in het plangebied archeologische waarden uit de periode Laat-Paleolithicum – Nieuwe Tijd kunnen worden verwacht.

Om de archeologische verwachting te toetsen is een vervolgonderzoek noodzakelijk. Dit onderzoek kan het beste worden uitgevoerd in de vorm van een inventariserend veldonderzoek, verkennende fase, door middel van boringen. Dit onderzoek heeft tot doel om de landschappelijke opbouw en de mate van verstoring vast te stellen en hiermee de archeologische verwachting voor het plangebied te bepalen. In dit specifieke geval kan met het verkennend booronderzoek worden vastgesteld wat de bodemopbouw is en de mate van verstoring.

3 INVENTARISEREND VELDONDERZOEK

3.1 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het inventariserend veldonderzoek (IVO-overig, verkennende fase) heeft tot doel de in het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde archeologische verwachting aan te vullen en te toetsen. Het veldonderzoek heeft tot doel antwoord te vinden op de vraag wat de bodemopbouw en de mate van verstoring is binnen het plangebied en hoe dit de archeologische verwachting beïnvloed in het kader van de voorgenomen bodemingrepen.

3.2 Methoden

Het inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd in de vorm van een verkennend booronderzoek, onder certificaat op grond van de BRL SIKB 4000 (versie 4.1, 24-05-2018) en KNA, versie 4.1, specificatie VS03. Voor het inventariserend veldonderzoek is op 26 augustus 2019 drs. A.J. Wullink (senior prospector) en K. Verhagen een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld. Het veldwerk is op 29 augustus 2019 uitgevoerd door A.J. Wullink en K. Verhagen, BA.

In totaal zijn er zeven boringen tot maximaal 2 m –mv geplaatst. Een achtste boring, in een maisakker, is komen te vervallen. De boringen zijn verspreid in het plangebied gezet in een verspringend grid van 50 x 35 m. De locatie van de boringen is ingemeten met behulp van een GPS. De locatie van de boringen is te zien in figuur 11. Voor de boringen is gebruik gemaakt van een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn lithologisch beschreven conform de Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode.⁸ De boorbeschrijvingen zijn te vinden in bijlage 11.

3.3 Resultaten

Geologie en bodem

De bodemopbouw in het plangebied is als volgt. In alle boringen is aan het maaiveld een dikke, eerdlaag aangetroffen, die bestaat uit matig fijn, zwak siltig en zwak humeus zand. De maximale dikte van deze laag 70 tot 120 cm. In boringen 1 en 8 is het hele pakket gehomogeniseerd. In boringen 2, 4 en 6 is de basis van de eerdlaag minder gehomogeniseerd. In het pakket komen oranjebruine en gele vlekken, maar ook veenbrokjes, voor, die er op wijzen dat het eerddek is vermengd met onderliggende bodemlagen. De dikte van deze geroerde laag is 20 tot 90 cm. In boringen 5 en 7 komt onder een bovenste gehomogeniseerde laag ook een wat meer heterogene laag voor, maar is de basis van de eerdlaag weer homogeen. Deze homogene laag aan de basis van het eerddek heeft een dikte van 20 tot 35 cm.

In boringen 1, 6 en 8 wordt onder de eerdlaag matig fijn, zwak siltig geelbeige tot beigewit en grijswit zand aangetroffen. In boring 6 is de top van dit pakket roesthoudend. Dit zandpakket betreft een pakket dekzand.

In boring 6 wordt onder het pakket dekzand, dat hier een dikte heeft van 40 cm, een 15 cm dikke laag gyttja aangetroffen. Dit pakket gyttja wordt naar onderen toe steeds zandiger. De zandlaag met gyttja gaat over in zwak siltig, matig fijn, bruin zand, dat minder goed is gesorteerd dan de dekzanden. Deze zanden betreffen terrasafzettingen.

In boringen 4, 5 en 7 worden onder het eerddek de gyttja-houdende zanden op de terrasafzettingen aangetroffen.

⁸ Bosch, 2005

Archeologische indicatoren

In geen van de boringen zijn archeologische indicatoren waargenomen, afgezien van wat baksteen in de top van de eerdlaag. Het gaat hier echter om een verkennend bodemonderzoek, dat zich richt op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstoringen die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden en niet zo zeer op het onderzoeken op de aanwezigheid van archeologische vondsten en/of sporen.

3.4 Conclusie veldonderzoek

Het veldonderzoek heeft tot doel antwoord te vinden op de vraag wat de bodemopbouw en de mate van verstoring is binnen het plangebied en hoe dit de archeologische verwachting beïnvloed in het kader van de voorgenomen bodemingrepen.

In het plangebied worden in de ondergrond terrasafzettingen uit het pleistoceen aangetroffen (Formatie van Sterksel). Lokaal is op deze terrasafzettingen zand met gyttja aanwezig. Waarschijnlijk zijn er in het Laat-Glaciaal, in de Oude Dryas (12.000 - 11.800 jaar geleden), met water gevulde depressies aanwezig geweest, waarin in zand is ingestoven en waarin te gelijker tijd gyttja is afgezet. In het Allerød-interstadiaal (11.800 - 11.000 jaar geleden) wordt er geen zand meer afgezet, maar alleen gyttja. In de Jonge Dryas (11.000 – 10.000 jaar geleden) wordt er op de terrasafzettingen en in de met gyttja gevulde depressie dekzand afgezet. In het dekzand zijn geen aanwijzingen voor bodemvorming aangetroffen, anders dan wat roestvlekken. Aan het maaiveld wordt een dik eerddek aangetroffen, waarin ook restanten van een veendek aanwezig zijn, in de vorm van veenbrokjes. Dit eerddek is na de ontginning van het gebied in de Late Middeleeuwen aangebracht. Mogelijk is een deel van dit pakket subrecent opgebracht, om het terrein te egaliseren. Met name in de boringen waar twee homogene eerdlagen met een minder homogeen intermezzo is aangetroffen, lijkt dit het geval te zijn.

Podzolbodems of restanten hiervan, zijn niet aangetroffen in het plangebied. Het lijkt er eerder op dat de oorspronkelijke bodem een beekerdgrond is geweest, dus een bodem die wordt gekenmerkt door een periodieke hoge grondwaterstand. Op basis van dit gegeven is er sprake van een lage archeologische verwachting voor alle periodes.

4 CONCLUSIE EN ADVIES

Op basis van het bureauonderzoek worden in het plangebied dekzanden, met daarin een podzolbodem, op terrasafzettingen verwacht. Vanaf de Brons- of IJzertijd is het plangebied door veen overdekt geweest. Het gebied is in de Late Middeleeuwen ontgonnen en heeft sindsdien een agrarisch gebruik gehad. Voor zover bekend is het plangebied nooit bebouwd geweest. In de jaren 1980 is het gebied herkaveld, waarbij mogelijk ook is gediëpploegd. Op grond van de landschappelijke situering heeft het plangebied een middelhoge verwachting voor resten uit de periode Laat-Paleolithicum – Bronstijd en een lage verwachting voor resten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Resten uit de periode IJzertijd – Vroeg Middeleeuwen worden niet verwacht.

Het veldonderzoek heeft uitgewezen dat er in het plangebied geen restanten van podzolbodems aanwezig zijn. Waarschijnlijk zijn er oorspronkelijk beekerdgronden gevormd. Dit betekent dat het gebied te maken heeft gehad met periodieke hoge grondwaterstanden en daardoor minder geschikt is geweest voor bewoning. Op grond hiervan wordt de archeologische verwachting voor de periode Laat-Paleolithicum – Bronstijd van middelhoog naar laag bijgesteld. Geconcludeerd wordt dat toekomstige bodemversturende werkzaamheden waarschijnlijk geen archeologische waarden bedreigen.

Econsultancy adviseert om bij de op handen zijnde bestemmingsplanwijziging geen dubbelbestemming 'waarde – archeologie' op het plangebied te leggen. Dit betekent dat eventuele vergunningplichtige werkzaamheden in de toekomst zonder verder archeologisch onderzoek kunnen worden uitgevoerd.

Bovenstaand advies is van Econsultancy. Wij willen de opdrachtgever erop wijzen dat dit advies nog niet betekent dat de bodemversturende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Dongen), die op basis van deze rapportage een selectiebesluit neemt.

Er is geprobeerd een zo gefundeerd mogelijk advies te geven op grond van de gebruikte onderzoeksmethode. De aanwezigheid van archeologische sporen of resten in het plangebied kan nooit volledig worden uitgesloten. Econsultancy wil de opdrachtgever er daarom ook op wijzen dat, mochten tijdens de geplande werkzaamheden toch archeologische waarden worden aangetroffen, er conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet uit juli 2016 een meldingsplicht geldt bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed⁹, de gemeente Dongen of de provincie Noord-Brabant.

⁹ Infodesk email: info@cultureelerfgoed.nl of tel: 033-4217456.

LITERATUUR

- Amersfoort, H., en P.H. Kamphuis. *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied*. 's-Gravenhage, 1990.
- Barends, S., et al. *Het Nederlandse landschap. Een historisch geografische benadering*. Utrecht: Matrijs, 2005.
- Berkel, G. van, en K. Samplonius. *Nederlandse plaatsnamen, Herkomst en historie*. Utrecht, 2006.
- Bosch, J.H.A. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. TNO-rapport NITG 05-043-A, Utrecht: NITG-TNO, 2005.
- Brouwer, F., en M.M. van der Werf. *Vergraven gronden: inventarisatie van 'diepe' grondbewerkingen, ophogingen en afgravingen*. Alterra-rapport 2336, Wageningen: Alterra, 2012.
- Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik, en A.H. Geurts. *Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta*. Utrecht, 2012.
- Corver, B.A. *Programma van Eisen voor een verkennend (en karterend) inventariserend veldonderzoek door middel van grondboringen in het plangebied 'Prins Frederik-Hendrikstraat' te Rotterdam*. BOOR-PvE 2018052, Rotterdam: Archeologie Rotterdam, 2018.
- Jong, L. de. *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*. 's-Gravenhage, 1969 - 1994.
- Jongmans, A.G., M.W. van den Berg, M.P.W. Sonneveld, G.J. W.C. Peek, en R.M. van den Berg van Saproea. *Landschappen van Nederland*. Wageningen, 2013.
- Koomen, A.J.M., en G.J. Maas. *Geomorfologische Kaart Nederland (GKN); Achtergronddocument bij het landsdekkende digitale bestand*. Alterra-rapport 1039, Wageningen: Alterra, 2004.
- Mulder, E.F.J. de, M.C. Geluk, I.L. Ritsema, W.E. Westerhof, en T.E. Wong. *De ondergrond van Nederland*. Houten, 2003.
- Provincie Zeeland. *Besluit van gedeputeerde staten van Zeeland houdende de Regeling aanvullende richtlijnen voor archeologisch onderzoek in de provincie Zeeland*. Provinciaal Blad 3112, Provincie Zeeland, 2017.
- Vos, P.C., en S. de Vries. *2e generatie paleogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0)*. sd. www.archeologieinnederland.nl (geopend 11 30, 2015).
- Vries, F. de, W.J.M. de Groot, T. Hoogland, en J Denneboom. *De Bodemkaart van Nederland digitaal; Toelichting bij inhoud, actualiteit en methodiek en korte beschrijving van additionele informatie*. Alterra-rapport 811, Wageningen: Alterra, 2003.
- Zagwijn, W.H., en C.J. van Staalduinen. *Toelichtingen bij de geologische overzichtskaarten van Nederland*. Haarlem: Rijks Geologische Dienst, 1975.
- Zwanenburg, G.J. *En nooit was het stil - Kroniek van een luchtoorlog*. Emmen: Koninklijke Luchtmacht/Bureau Drukwerk en Formulierenbeheer, 1990.

BRONNEN

AHN; internetsite, september 2019.
<http://www.ahn.nl>

Archeologisch informatiesysteem Archis3, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), Amersfoort, september 2019.
<https://archis.cultureelerfgoed.nl>

Bodemloket, internetsite, september 2019.
<http://www.bodemloket.nl>

Beeldbank Cultureelerfgoed; internetsite, september 2019
<http://www.beeldbank.cultureelerfgoed.nl>

Dinoloket; internetsite, september 2019.
<http://www.dinoloket.nl/>

Indicatieve kaart Militair Erfgoed; internetsite, september 2019.
<http://www.ikme.nl/>

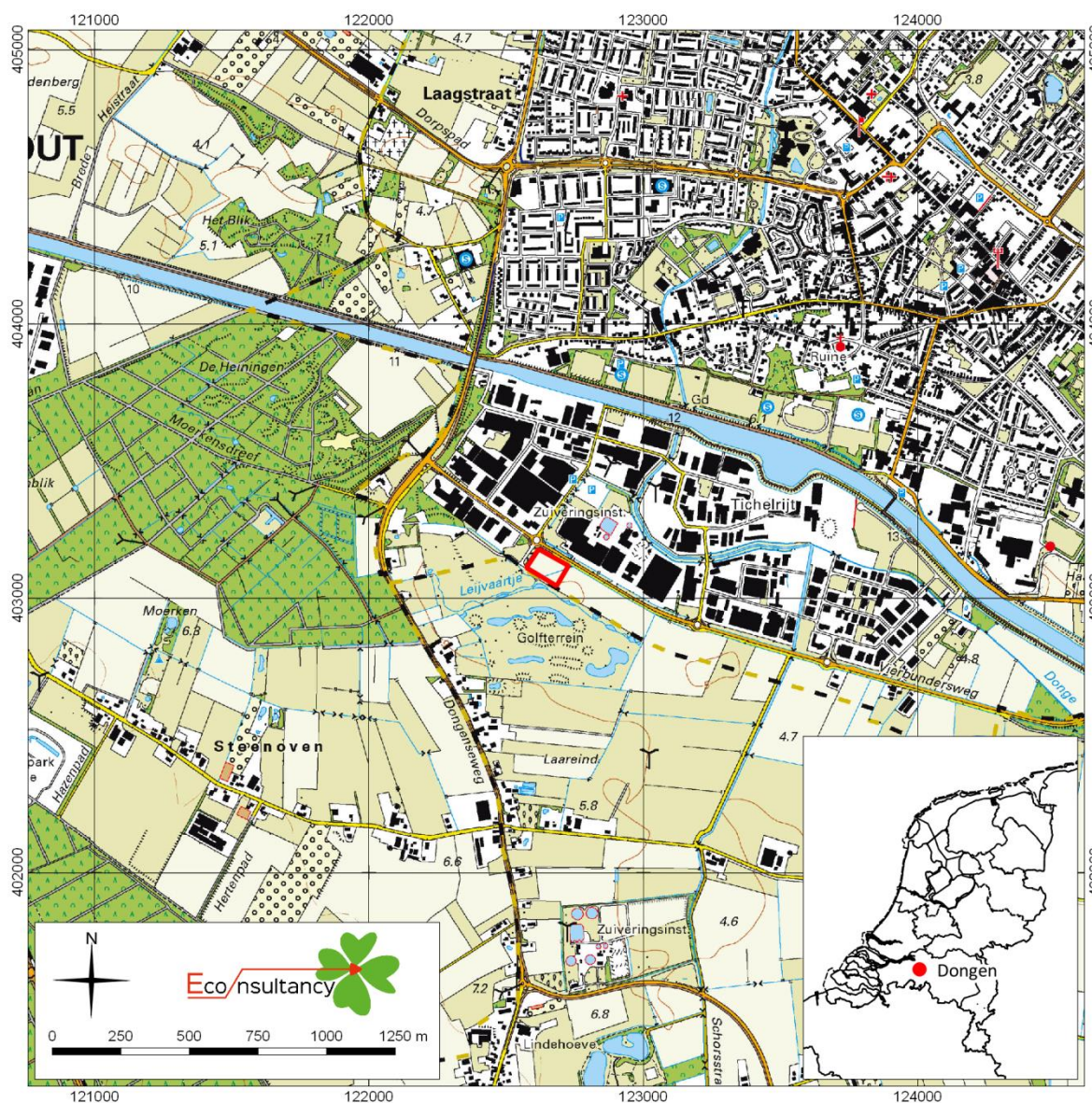
Kadaster Topotijdreis; internetsite, september 2019.
<http://www.topotijdreis.nl/>

Ruimingskaart; internetsite, maart 2018.
<http://www.beobom.nl/ruimingskaart/>

SIKB; internetsite, september 2019.
<http://www.sikb.nl>

VEO Bommenkaart; internetsite, maart 2018.
<http://www.explosievenopsporing.nl/veo-bommenkaart/>

Figuur 1. Ligging van het plangebied binnen Nederland

Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Situering van het plangebied binnen Nederland en op de topografische kaart (1:25.000) uit 2015. Bron: Topotijdreis.

Legenda

plangebied

Figuur 2. Het plangebied op de kadastrale kaart

Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Het plangebied op de kadastrale kaart. Bron: Kadaster/PDOK.

Legenda

- plangebied
- bebouwing
- kadastrale grens

Figuur 3. *Het plangebied op een luchtfoto*

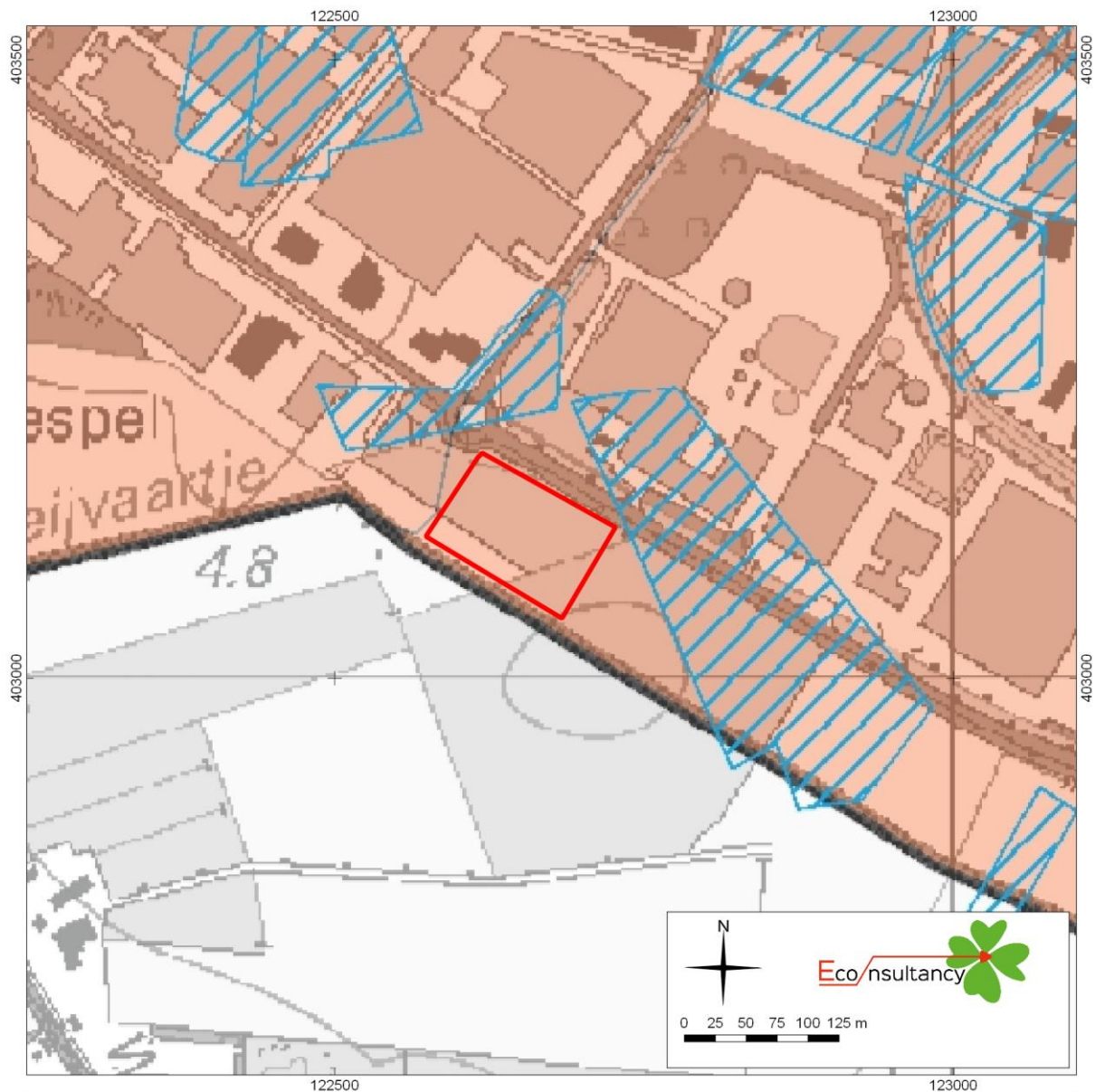
Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Het plangebied op een luchtfoto uit 2018. Bron: PDOK.

Legenda

 plangebied

Figuur 4. Archeologische verwachting voor het plangebied

Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Uitsnede uit de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Rucphen. Bron: Wilbers en Groot (2012).

Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Legenda bij de cultuurhistorische waardenkaart van de gemeente Dongen. Bron: (Koopmanschap 2011).

plangebied

1) Archeologisch waardevolle gebieden (van Rijksweg)

 Terrein van hoge archeologische waarde

2) Archeologische verwachtingszones

 hoge verwachting

 middelhoge verwachting

 lage verwachting

3) Verstoringen

 verstoord door ontgravingen

Toelichting op de kaart en legenda

1) Archeologische waardevolle gebieden

Voor deze gebieden gelden de bepalingen uit de Monumentenwet 1988 (Rijks-) en de gemeentelijke Erfgoedverordening 2010 gemeente Dongen

2) Archeologische verwachtingszones

Voor gebieden met een hoge archeologische verwachting:

Bodemingrepen zijn in principe niet toegestaan; indien een ingreep dieper gaat dan 0,5 meter min maaiveld en een planoppervlak heeft van 100 m2 of meer is een aanlegvergunning verplicht.

Het college van B&W stelt de bepalingen in de aanlegvergunning vast en het principe 'de verstoorder betaalt' is onverminderd van toepassing. Onderdeel van de te volgen procedure is een door de initiatiefnemer te overleggen goedgekeurd rapport ten aanzien van het aspect archeologie en een negatief selectieadvies van B&W.

Voor gebieden met een middelhoge archeologische verwachting:

Bodemingrepen zijn in principe niet toegestaan; indien een ingreep dieper gaat dan 0,5 meter min maaiveld en een planoppervlak heeft van 100 m2 of meer is een aanlegvergunning verplicht.

Het college van B&W stelt de bepalingen in de aanlegvergunning vast en het principe 'de verstoorder betaalt' is onverminderd van toepassing. Onderdeel van de te volgen procedure is een door de initiatiefnemer te overleggen goedgekeurd rapport ten aanzien van het aspect archeologie en een negatief selectieadvies van B&W.

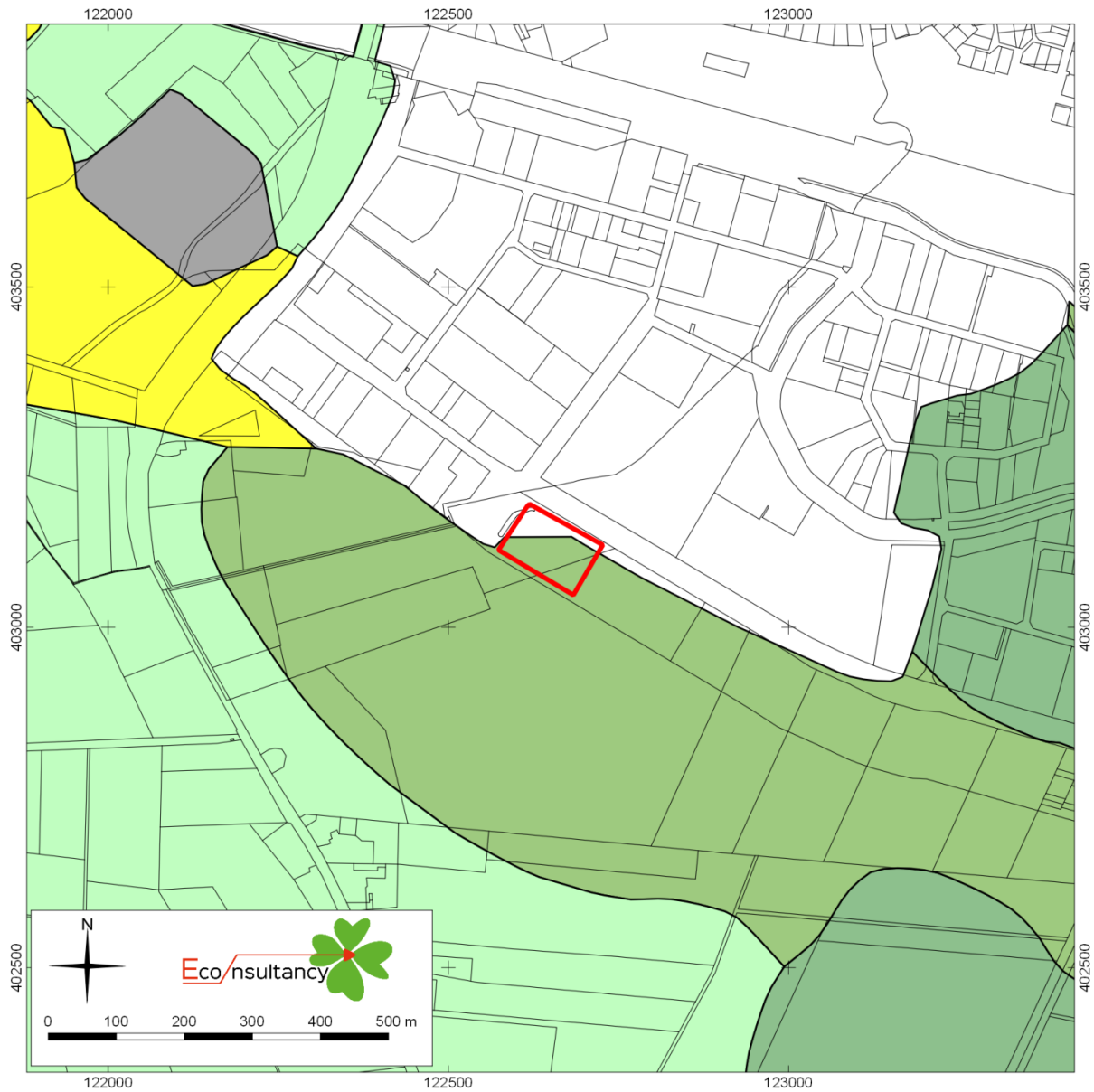
Voor gebieden met een lage archeologische verwachting:

Bodemingrepen zijn in principe toegestaan. Archeologisch onderzoek is uitsluitend noodzakelijk bij MER-plichtige projecten en/of een planoppervlak behelzen van 5 hectare of meer. Wel geldt voor deze gebieden de meldingsplicht bij het aantreffen van archeologische vondsten bij bodemingrepen overeenkomstig artikel 56 uit de Monumentenwet 1988, met daarin besloten de Wet op de Archeologische Monumentenzorg 2007.

3) Verstoringen

De verstoringcontour op de beleidsadvieskaart gaat boven de archeologische verwachtingswaarde. Bodemingrepen zijn in principe toegestaan. Ook geldt voor deze gebieden de meldingsplicht bij het aantreffen van archeologische vondsten bij bodemingrepen overeenkomstig artikel 56 uit de Monumentenwet 1988, met daarin besloten de Wet op de Archeologische Monumentenzorg 2007.

Figuur 5. Het plangebied op de geomorfologische kaart

Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Het plangebied op de geomorfologische kaart. Bron: Maas e.a., 2017.

Legenda

- plangebied
- Dalvormige laagte
- Laagte ontstaan door afgraving
- Landduinen met bijbehorende vlakten en laagten
- Terrasafzettingsvlakte
- Terrasafzettingsswelingen

Figuur 6. Maaiveldhoogte in het plangebied

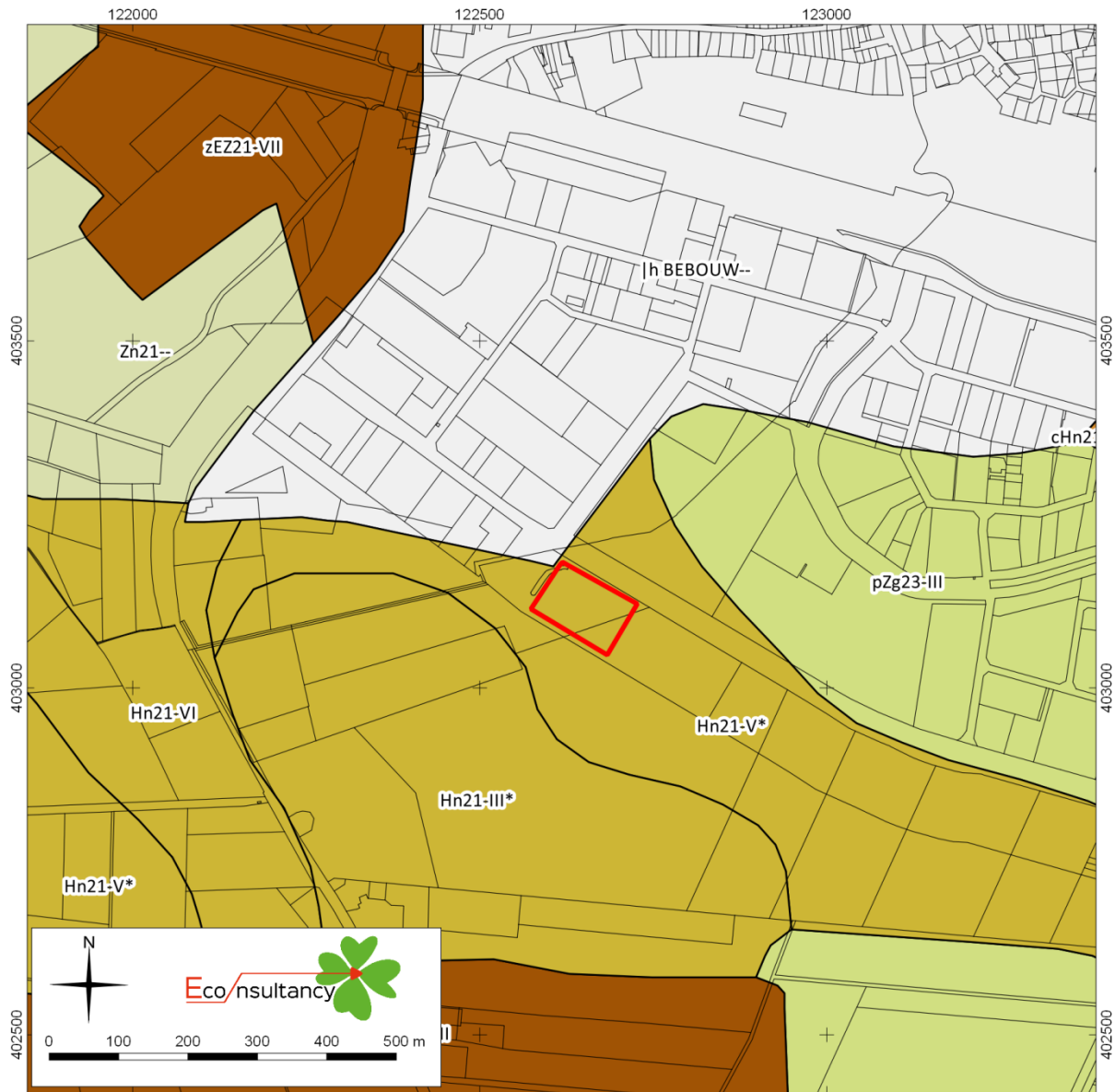
Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Het plangebied op de AHN. Bron: www.ahn.nl.

Legenda

 plangebied	 5
maai veld hoogte (m NAP)	 6
 3	 7
 4	 8

Figuur 7. Het plangebied op de bodemkaart

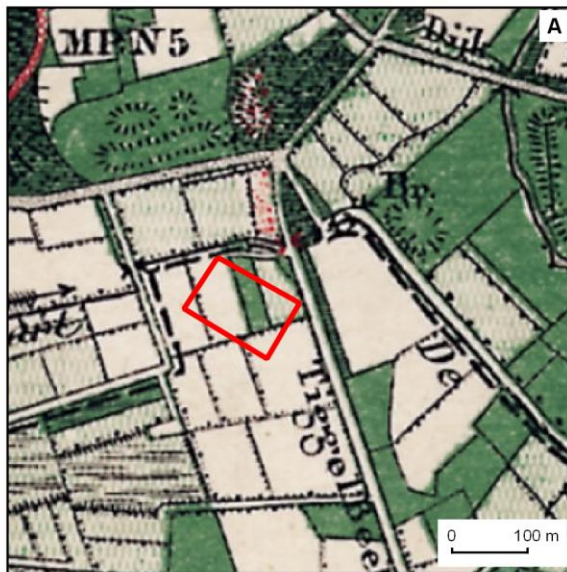
Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Het plangebied op de bodemkaart van Nederland (1:25.000). Bron: Vries e.a. (2003).

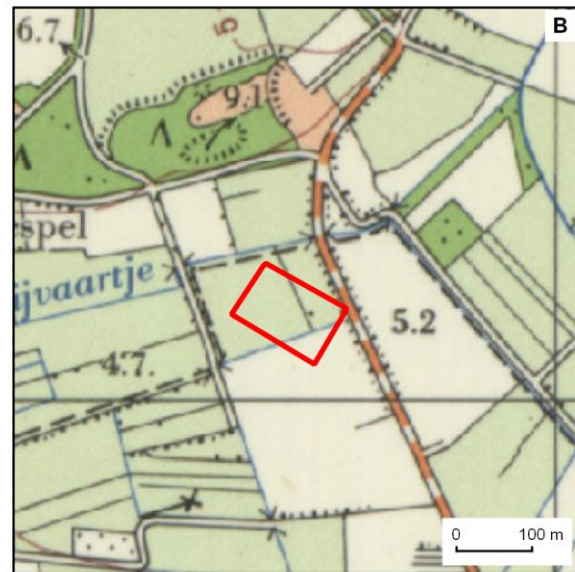
Legenda

	plangebied		veldpodzolgronden
	bebouwing		laarpodzolgronden
	vlakvaaggronden		enkeerdgronden
	beekerdgronden		

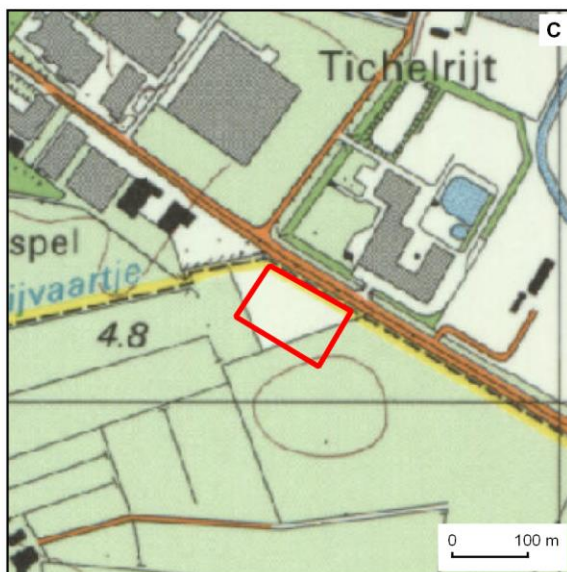
Figuur 8. *Het plangebied op historisch kaartmateriaal*

Situatie circa 1870. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 1884. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 1988. Bron: Topotijdreis.

Situatie circa 2010. Bron: Topotijdreis.

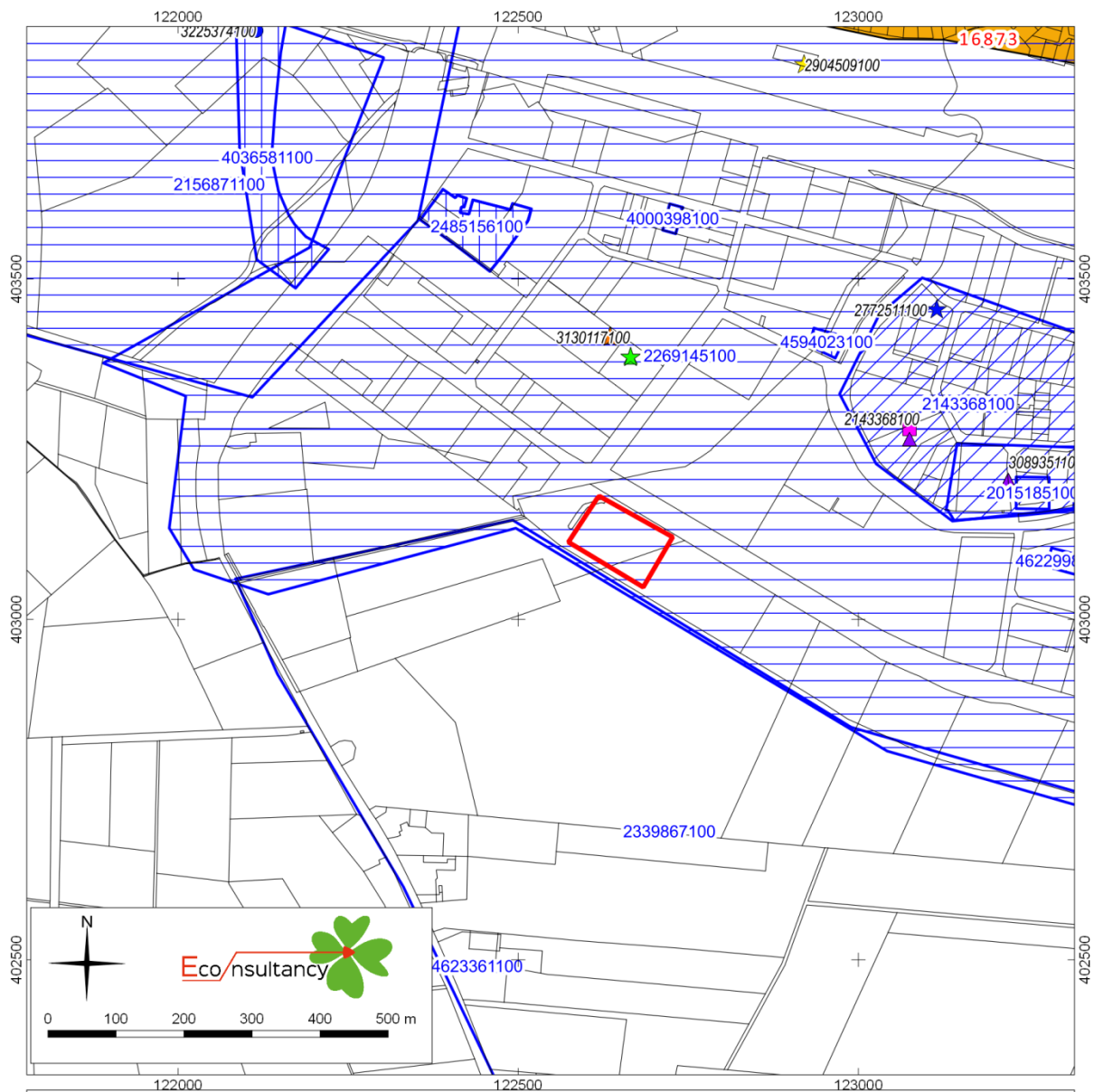
Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Het plangebied op historische kaarten.

Legenda

plangebied

Figuur 9. Archeologische waarden en onderzoeken

Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

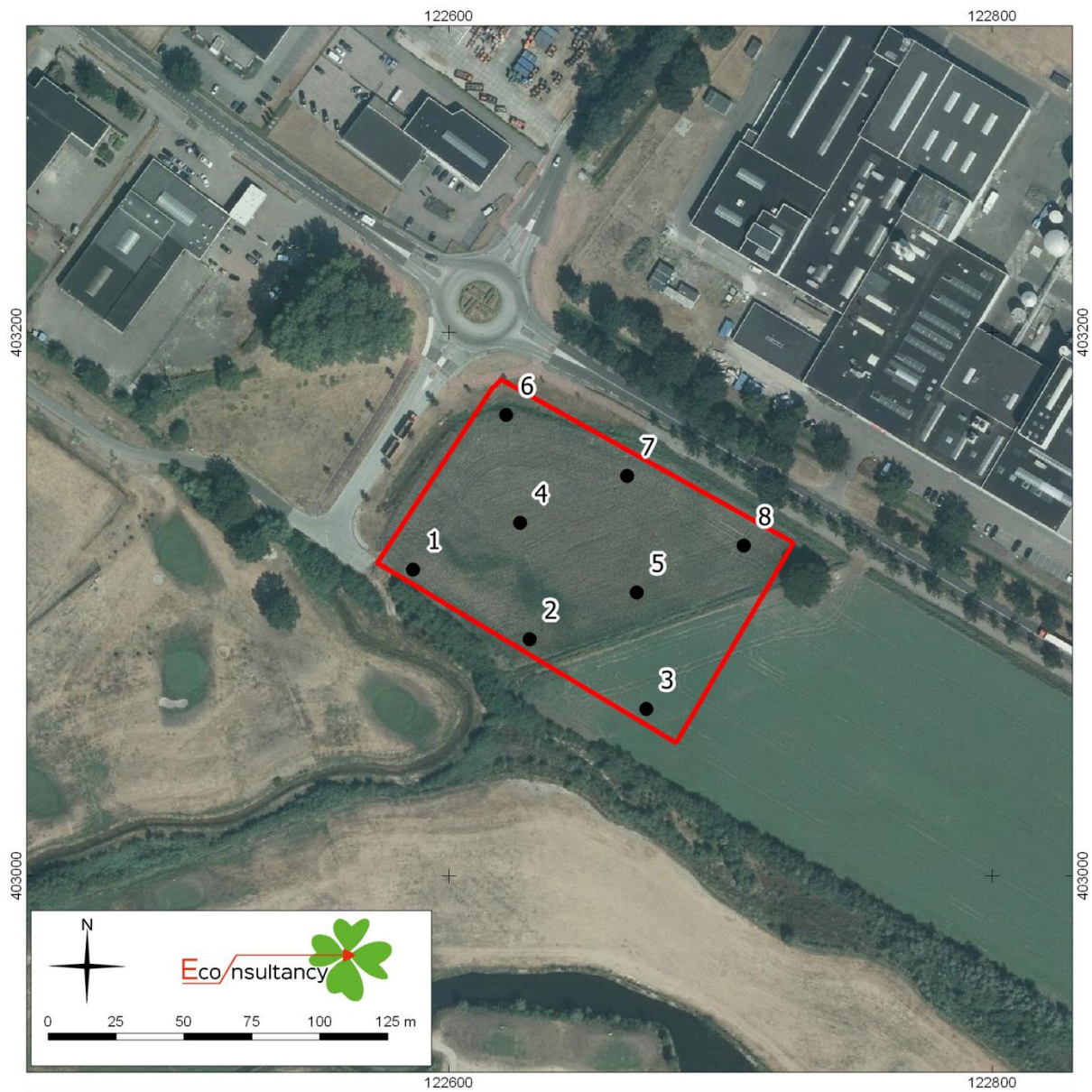
Archeologische waarden en onderzoeken in de omgeving van het plangebied. Bron: Archis3, AMK.

Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Legenda bij de archeologische waarden- en onderzoekenkaart.

- plangebied
 uitgevoerde onderzoeken
- bureauonderzoek
 booronderzoek
 proefsleuven
 begeleiding
 opgraving
 overig
- AMK-terreinen
- Terrein van archeologische waarde
 Terrein van hoge archeologische waarde
 Terrein van zeer hoge archeologische waarde
 Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
- vondsten
- complextype
- nederzetting
 grafcontext
 verdedigingswerk
 religieuze context
 onbepaald
- datering
- Paleolithicum
 Mesolithicum
 Neolithicum
 Bronstijd
 IJzertijd
 Romeinse tijd
 Middeleeuwen
 Nieuwe tijd
 Onbepaald

Figuur 10. Boorpuntenkaart

Archeologisch vooronderzoek Steenstraat (ong.) in Dongen, gemeente Dongen (9522.004).

Boorpuntenkaart.

Legenda

- plangebied
- boring

Bijlage 1 Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie					
11.755 12.745 13.675 14.025 15.700 29.000 50.000 75.000	Kwartair	Pleistoceen	Holoceen			1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Beegden			
			Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye						
				Allerød (warm)								
				Vroege Dryas (koud)								
				Bølling (warm)								
				Laat-Pleniglaciaal								
			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Midden-Pleniglaciaal	3							
				Vroeg-Pleniglaciaal	4							
				Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5a							
			5b									
			5c									
			5d									
			Eemien (warme periode)					5e		Eem Formatie		
			370.000 410.000 475.000	Midden	Midden			Saalien (ijstijd)		6	Formatie van Urk	
								Holsteinien (warme periode)				
Elsterien (ijstijd)												
Cromerien (warme periode)	Formatie van Sterksel											
850.000	Vroeg	Vroeg	Pre-Cromerien									
2.600.000												

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd
1500				Vb1		Middeleeuwen
450				Va		Romeinse tijd
0		Midden	Subboreaal koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd
12				IVa		Bronstijd
800	815					Neolithicum
2000	2650	Vroeg	Atlanticum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	Mesolithicum
3755	5000					
4900						
5300		Laat-Pleistoceen	Boreaal warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	Laat-Paleolithicum
7020	8000			I		
8240	9000					
8800		Weichselien (ijstijd)	Preboreaal warmer		eerst berk en later den overheersend	Midden-Paleolithicum
11.755	10.150					
12.745	10.800					
13.675	11.800	Midden-Pleistoceen	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum
14.025	12.000			LW II		
15.700	13.000			LW I		
		Weichselien (ijstijd)	Vroege Dryas		open parklandschap open vegetatie met kruiden en berkenbomen	Laat-Paleolithicum
		Weichselien (ijstijd)	Bølling		open parklandschap open vegetatie met kruiden en berkenbomen	Laat-Paleolithicum
		Weichselien (ijstijd)	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)		perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	Midden-Paleolithicum
		Weichselien (ijstijd)	Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)		perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	Midden-Paleolithicum
		Weichselien (ijstijd)	Eemien (warme periode)		loofbos	Midden-Paleolithicum
		Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)			Vroeg-Paleolithicum
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				
		Midden-Pleistoceen				

Bijlage 2 Onderzoeksmeldingen

Zaaknummer (OM-nummer)	Situering t.o.v. plangebied	Aard, uitvoerder en resultaten van het onderzoek	Rapport
4594023100	400c meter ten noordoosten	Type onderzoek: booronderzoek Toponiem: Dongen Uitvoerder: Archeopro Datum: 5-3-2018 00:00:00 Resultaat:	
2485156100 (66902)	500c meter ten noordwesten	Type onderzoek: bureauonderzoek Toponiem: Houtstraat 1 Dongen Uitvoerder: Econsultancy BV Datum: 20-5-2015 00:00:00 Resultaat:	
2485164100 (66903)	500c meter ten noordwesten	Type onderzoek: booronderzoek Toponiem: Houtstraat 1 Dongen Uitvoerder: Econsultancy BV Datum: 10-6-2015 00:00:00 Resultaat: Op basis van de waargenomen bodemverstoringen kan de archeologische verwachting in het westelijke deel van het plangebied (rond boring 1) en het oostelijke deel (rond boring 4 en 5) worden bijgesteld naar laag voor alle perioden.	Rapport Rapport2
4000381100	500c meter ten noorden	Type onderzoek: bureauonderzoek Toponiem: Dongen Uitvoerder: Econsultancy BV Datum: 20-5-2016 00:00:00 Resultaat:	Rapport
4000398100	500c meter ten noorden	Type onderzoek: booronderzoek Toponiem: Dongen Uitvoerder: Econsultancy BV Datum: 26-5-2016 00:00:00 Resultaat: Uit de landschappelijke ligging, op een uitgestrekt dekzandgebied blijkt dat het plangebied vanaf het Paleolithicum bewoonbaar is geweest voor jagers-verzamelaars en vanaf het Neolithicum voor land-bouwers. Het plangebied heeft een lage verwachtingswaarde	Rapport
2143368100 (20760)	550c meter ten oosten	Type onderzoek: opgraving Toponiem: Kasteel Dongen Uitvoerder: Instituut voor Toegepast Historisch Onderzoek Datum: 1-4-1988 00:00:00 Resultaat: P. Bitter. 1993. Het Kasteel van Dongen. Opgravingen in het Huis te Dieren in Dongen; verslag van het archeologisch onderzoek in 1988. ITHO Archeologische Reeks 3. - Het plangebied is indicatief ingetekend. N.v.t. De vondsten die in 1988 uit de grachten van de hoofdburcht zijn verzameld, wijzen op een stichtingsdatum van het kasteel in de eerste helft van de veertiende eeuw, mogelijk pas enkele jaren voor 1350, het jaar waarin het kasteel voor het eerst werd vermeld. Van de gebouwen die in de hoofdburcht stonden, is weinig teruggevonden. Wel kon aan de hand van de puinresten in de gracht, met name door onderzoek van de baksteensoorten, worden vastgesteld dat de veertiende-eeuwse gebouwen ten tijde van de sloop nog voor een groot deel aanwezig moesten zijn geweest. De keramiekvondsten in de gracht maken het aannemelijk dat de keukens van het kasteel zich in de noordoosthoek van het hoofdgebouwe bevonden. De hoogte van enkele omgetrokken muurfragmenten die in het noordelijke gedeelte van de westgracht werden vrijgelegd, toont aan dat de vleugels van het kasteel hier tenminste een verdieping hadden gehad. In het zuidwestelijke gedeelte van de hoofdburcht werd een waterput ontdekt, opgebouwd uit pluggen met een ton als onderbouw. Stond de put wellicht middenin een open binnenplein? De voorburch aan de oostzijde heeft vermoedelijk dezelfde stichtingsdatum als het hoofdcomplex, aangezien hier bij verschillende opgravingen soortgelijke baksteensoorten werden aangetroffen. Daarnaast werden in de grachten van de hoofdburcht bakstenen aangetroffen die afkomstig zijn van verbouwingen in de vijftiende eeuw. Net ten noorden van het hoofdcomplex werden gedeelten van funderingen gevonden die kunnen worden toegeschreven aan de boerderij Groot Hoeve, die eveneens in 1350 vermeld is. Er komen dezelfde grote baksteensoorten voor als in de hoofdburcht, hetgeen pleit voor een gelijktijdige stichting van kasteel en boerderij. Voorts werden er ook funderingen gevonden die afkomstig zijn van de herbouw van de boerderij na 1672. Helaas is het op grond van de fragmentarisch teruggevonden resten niet mogelijk om de plattegrond van een van deze boerderijfasen te reconstrueren. De grote hoeveelheid keramiek uit de grachten van de hoofdburcht bestaat vooral uit eenvoudig gebruiksgoed dat waarschijnlijk zal zijn gebruikt door het personeel. Een handvol glasvondsten en een paar majolicafragmenten zijn kenmerkend voor het tafelservies van de kasteelheer. Bij het aardewerk, dat aan plaatselijke of regionale pottenbakkerijen kan worden toegeschreven, bevindt zich een bijzondere categorie van vermoedelijke veertiende-eeuwse ouderdom. Het gaat om gesmoord aardewerk met een rode of bruine kern. De vondsten uit de gracht zijn hoofdzakelijk te dateren tussen 1350 en 1575. Keramiek van na deze tijd is vrijwel afwezig, hetgeen betekent dat de sloop van het kasteel, of tenminsten het onbewoond raken ervan, het gevolg zal zijn geweest van oorlogshandelingen in de Opstand. De grond waarmee de waterput was opgevuld bevatte vondsten uit het tweede of derde kwart van de zestiende eeuw. Waarschijnlijk was de put direct na het verlaten van het kasteel gedempt. De kasteelruïne zal voor 1656 zijn gesloopt en de grachten groten-deels gevuld met puin en grond, toen de pachter van de boerderij de opdracht kreeg een deel	

		van de grachten te herstellen. Hiervan zijn de sporen teruggevonden in de vorm van een laag slib op de puinvulling van de noord- en oostgrachten en een nieuwe brede sloot dwars door de zuidelijke helft van het kasteelterrein.	
2015185100 (818)	600c meter ten oosten	Type onderzoek: onbekend Toponiem: Ind. Terrein Tichelrijt Dongen Uitvoerder: particulier Datum: 24-5-1983 00:00:00 Resultaat: ONBEKEND	
2101393100 (14776)	600c meter ten oosten	Type onderzoek: bureauonderzoek Toponiem: Kasteel Of Heerlijk Huis Dongen Dongen Uitvoerder: particulier Datum: 1-1-2003 00:00:00 Resultaat: In 2003 is begonnen aan een volledige uitwerking van de vondsten van het kasteelterrein van het Heerlijk Huis Dongen. Dit onderzoek heeft alle eerdere gravende onderzoeken op deze locatie uitgewerkt en voor het eerst bijeengebracht. Dit onderzoek dat van Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek en de resultaten van de bewerking van alle vondsten (circa 22.000 inclusief hele voorwerpen (350 exp.) en losse fragmenten (21.650)) moet geconcludeerd worden dat het Heerlijk Huis van Dongen bebouwd werd tussen 1330-1345 en werd afgebroken na 1656. Door de verschillende opgravingscampagnes en de ontwikkeling van het kasteelterrein als onderdeel van het industrieterrein Tichelrijt moet worden geconcludeerd dat de meeste archeologische resten (sporen en structuren) inmiddels verdwenen zijn. Alleen in de zuidoosthoek zijn de resten van de duiventoren nog in de ondergrond aanwezig, en in de noordwesthoek de restanten van het poortgebouw en bijbehorende brug. Vondstmateriaal ondergebracht in het provinciaal Depot voor Bodemvondsten Noord-Brabant ('s-Hertogenbosch) en in het Dongha Museum (kerkstraat 33, Dongen). De resultaten van het onderzoek zijn gepubliceerd in: H.J.L.C. Koopmanschap, 2005: "In Dongen stond een huis"; de heerlijkheid Dongen in de Middeleeuwen. Verschenen november 2005 bij stichting uitgeverij Zuidelijk Historisch Contact (ZHC) (Tilburg)	
4622998100	650c meter ten oosten	Type onderzoek: booronderzoek Toponiem: Dongen Uitvoerder: Transect Datum: 25-7-2018 00:00:00 Resultaat:	
2156871100 (22671)	2400c meter ten noordwesten	Type onderzoek: bureauonderzoek Toponiem: Dongen-Oosterhout Dongen Uitvoerder: Oranjewoud BV Datum: 16-7-2007 00:00:00 Resultaat: het betreft een quick scan voor een inpassingsgebied voor de N629 tussen Dongen en Oosterhout Bureauonderzoek is uitgevoerd. Zie Archeologische Rapporten Oranjewoud 2007/38.	Rapport2
2269145100 (38555)	3700c meter ten noordoosten	Type onderzoek: bureauonderzoek Toponiem: Dongen Dongen Uitvoerder: Oranjewoud BV Datum: 16-12-2009 00:00:00 Resultaat: Archeologische beleidskaart afgerond en goedgekeurd. Het rapport en de kaarten kunnen via de site van de gemeente worden geraadpleegd of na afloop van het embargo via de RCE.	Rapport
2339867100 (48201)	6000c meter ten zuiden	Type onderzoek: archeologische verwachtingskaart Toponiem: Gilze Uitvoerder: particulier Datum: 30-11-2009 00:00:00 Resultaat: Beleidsplan Archeologische Monumentenzorg en een gemeentelijke Archeologische waarden en verwachtingskaart.	

Bijlage 3 Vondstmeldingen

Zaaknummer (Waarnemingsnr.)	Locatie t.o.v. plangebied	Omschrijving
2143368100 (224002)	450 meter ten oosten	Late Middeleeuwen : - 2 fragmenten van grijsbakkend gedraaid aardewerk - 3 fragmenten van grijsbakkend gedraaide kannen - 10 fragmenten van grijsbakkend gedraaide kommen/schalen - 2 fragmenten van grijsbakkend gedraaide voorraadvaten Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd : - 17 fragmenten van glazen bекers - fragment van steengoed - 10 fragmenten van roodbakkend geglaazuurd aardewerk - 2 fragmenten van keramische deksels - 2 fragmenten van majolica borden/schotels - 36 fragmenten van roodbakkend geglaazuurde borden/schotels - fragment van een roodbakkend geglaazuurde deksel - 20 fragmenten van roodbakkend geglaazuurde vergieten - 63 fragmenten van roodbakkend geglaazuurde grappen - fragment van een roodbakkend geglaazuurde kan - 80 fragmenten van roodbakkend geglaazuurde kommen/(voet)schalen - 5 fragmenten van roodbakkend geglaazuurde kruiken - 2 fragmenten van roodbakkend geglaazuurde - 2 fragmenten van geglaazuurde steengoed kannen - 9 fragmenten van geglaazuurde steengoed kruik - fragment van een witbakkend geglaazuurd aardewerk grape - metalen gewicht - fragment van een metalen vingerhoed - fragment van een leren beurs - fragment van een plantaardig, hout spatel - fragment van een plantaardig, hout kantklos - fragment van een spinsteen Nieuwe tijd : - 4 fragmenten van geglaazuurde steengoed kommen/schalen
2772511100 (14420)	550 meter ten noordoosten	Bronstijd - IJzertijd : - fragment van een vuursteen sikkelmes
2792705100 (17831)	600 meter ten oosten	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd : - fragmenten van glazen vaatwerk - fragmenten van gedraaid aardewerk
3089351100	600 meter ten oosten	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd : - aardewerk - koperen onderdeel van een wapen - fragmenten van ijzeren objecten,
3130117100 (36016)	300 meter ten noorden	Mesolithicum : - vuursteen afval - 3 fragmenten van vuursteen spitsen - 4 fragmenten van vuursteen stekers - fragmenten van vuursteen schrabbers - zandsteen/kwartsiet afval Romeinse tijd - Late Middeleeuwen : - fragmenten van gedraaid aardewerk

Bijlage 4 Boorprofielen

Legenda (conform NEN 5104)

grind

	Grind, siltig
	Grind, zwak zandig
	Grind, matig zandig
	Grind, sterk zandig
	Grind, uiterst zandig

zand

	Zand, kleiig
	Zand, zwak siltig
	Zand, matig siltig
	Zand, sterk siltig
	Zand, uiterst siltig

veen

	Veen, mineraalarm
	Veen, zwak kleiig
	Veen, sterk kleiig
	Veen, zwak zandig
	Veen, sterk zandig

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

monsters

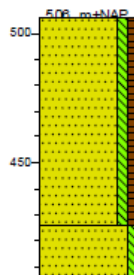
	geroerd monster
	ongeroerd monster
	volumering

overig

	bijzonder bestanddeel
	Gemiddeld hoogste grondwaterstand
	grondwaterstand
	Gemiddeld laagste grondwaterstand
	slib
	water

Boring: 1

X: 122687,00
Y: 403113,01

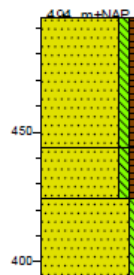
0 welland
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig wortelhoudend, donker bruinzwart, scherp, bouwvoor

80 Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtbeige, scherp, roestvlekken: weinig dekzand

100

Boring: 2

X: 122630,00
Y: 403087,00

0 welland
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig wortelhoudend, sporen baksteen, donker bruinzwart, scherp, bouwvoor

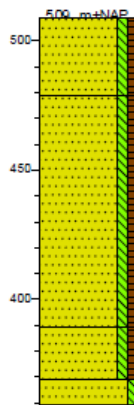
80 Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donker bruinzwart, scherp, Weinig gevlekt lichtbeige, omgewerkte grond

70 Zand, uiterst fijn, zwak siltig, bruin, Minder gesorteerd

100

Boring: 4

X: 122626,00
Y: 403130,00

0 welland
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig wortelhoudend, sporen baksteen, donker bruinzwart, scherp, bouwvoor

30 Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donker bruinzwart, scherp, Weinig gevlekt geel, omgewerkte grond

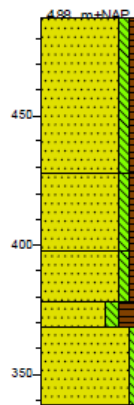
120 Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donkerbruin, diffuus, aan de top humeus

140 Zand, uiterst fijn, zwak siltig, bruin, Minder gesorteerd

150

Boring: 5

X: 122669,00
Y: 403104,00

0 welland
Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig wortelhoudend, sporen baksteen, donker bruinzwart, scherp, bouwvoor

80 Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donker bruinzwart, Veenbrokjes, scherp, Weinig gevlekt geel, Weinig gevlekt bruinoranje, omgewerkte grond

90 Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donker bruinzwart, scherp

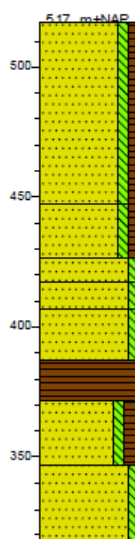
110 Zand, matig fijn, matig siltig, sterk humeus, donkerbruin, Zand met gyttja, diffuus, aan de top humeus

120 Zand, uiterst fijn, zwak siltig, bruin, Minder gesorteerd

150

Boring: 6

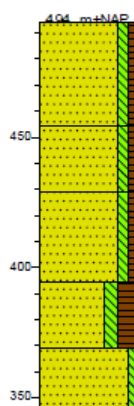
X: 122621,00
Y: 403170,00

0	welland
	Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig wortelhoudend, donker bruinzwart, scherp, bouwvoor
70	
	Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donker bruinzwart, Veenorokjes, scherp, Weinig gevekt oer, Weinig gevekt bruinoranje, omgewerkte grond
90	
100	
110	Zand, uiterst fijn, zwak siltig, geelbeige, geleidelijk, roestvlekken: spoor
130	Zand, matig fijn, zwak siltig, witbeige, scherp, dekzand
145	Zand, matig fijn, zwak siltig, lichtbruin, scherp
	Veen, mineraalarm, donker bruinzwart, Gytja, geleidelijk
170	Zand, uiterst fijn, zwak siltig, matig humeus, donkerbruin, Zand met gytja, diffuus
	Zand, uiterst fijn, zwak siltig, bruin, Minder gesorteerd
200	

Boring: 7

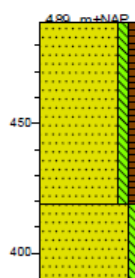
X: 122666,00
Y: 403147,00

0	welland
	Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig wortelhoudend, donker bruinzwart, scherp, bouwvoor
40	
	Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donker bruinzwart, Veenorokjes, scherp, Weinig gevekt oer, Weinig gevekt bruinoranje, omgewerkte grond
65	
	Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, donker bruinzwart, scherp
100	
	Zand, matig fijn, matig siltig, sterk humeus, donkerbruin, Zand met gytja, diffuus, aan de top humeus
125	
	Zand, uiterst fijn, zwak siltig, bruin, Minder gesorteerd
150	

Boring: 8

X: 122709,00
Y: 403122,00

0	welland
	Zand, matig fijn, zwak siltig, zwak humeus, matig wortelhoudend, donker bruinzwart, scherp, bouwvoor
70	
	Zand, matig fijn, zwak siltig, witbeige, scherp, dekzand
100	

